

ném směnečném řádu novou oporu proti smluvním teoriím, neboť nemluví se více o tom, že směnkou tuzemec se zavazuje určitému jinému tuzemci. Srov. též *Ferrara*, Rivista 1934, str. 78, jenž se vyslovuje pro teorii *kreační*. U nás ukázal *Hermann-Otavský* v Randově Jubilejním památníku, že Randova teorie — v některých směrech sice oslabena, v jiných však zase posílena — může podstatu směnky vysvětliti i podle jednotného směnečného zákona. Nutnost směnečné teorie, povznesené nad teritoriální práva jednotlivých států, zdůrazňuje *Mossa*, La cambiale secondo la nuova legge 1937, str. 221 násl. Tu vzniká ovšem obtíž vzhledem k francouzskému pojetí. Že z dikce samotné nelze vyvoditi bezpečného vodítka pro žádnou teorii, vyplývá nejlépe z čl. 6 úmluvy o mezinárodním právu směnečném (srov. čl. 95 j. s. ř.): »La loi du lieu de la création du titre (angl.: The law of the place where the instrument was issued) détermine si le porteur d'une lettre de change acquiert la créance qui a donné lieu a l'émission du titre«. Jak patrně, prolínají se v tomto ustanovení mírumilovně teorie emisní a teorie kreační, nejlepší to důkaz, že pouhý doslov ženevských konvencí není oporou pro žádnou směnečnou teorii.

(Dokončení příště.)

Nové normy v oboru peněžnictví.

Dr. Otakar V l a s á k.

Dne 29. března 1941 vyšlo ve Sbírce zákonů a nařízení pod čís. 113 vládní nařízení ze dne 13. března 1941, o dohledu a jinaké působnosti ministerstva financí v oboru peněžnictví, a pod čís. 114 vládní nařízení ze dne 13. března 1941, o povinné organizaci peněžnictví.

Účelem prvního vládního nařízení je především dokončiti vývoj, který byl zahájen vlastně již bankovním zákonem č. 54/1932 Sb. a v němž bylo pokračováno vládním nařízením č. 61/1939 Sb., aby totiž dosud roztržštěná působnost veřejné správy v oboru peněžnictví byla v zájmu možnosti účelného řízení celého peněžnictví soustředěna v ministerstvu financí. V tomto ohledu přináší nová úprava jen tu změnu, že též zemské úvěrní ústavy a okresní záložny hospodářské jsou podrobeny pravomoci ministerstva financí. Dále bylo shledáno nutným zvýšiti dohled veřejné správy na hospodaření peněžních ústavů, peněžních podniků, jejich revisních orgánů i svazů a vytvořiti právní podklad pro možnost účelnější ingerence veřejné správy při regulaci peněžního a úvěrového trhu.

V úvodních paragrafech stanoví se věcný dosah nařízení. Jak již bylo zmíněno, přechází nově na ministerstvo financí působnost ohledně zemských úvěrních ústavů, která dosud příslušela ministerstvu vnitra, a působnost ohledně okresních záložen hospodářských a záložen, utvořených z fondů kontribučních a berních, těchto fondů samých, jakož i jejich svazů, která dosud v druhé instanci příslušela

zemskému úřadu a zemskému výboru. Příslušnost, která v tomto směru příslušela dosud okresnímu úřadu a okresnímu výboru v prvé instanci zůstala nedotčena. V ostatním podléhají dohledu ministerstva financí, jak tomu bylo již dosud, akciové banky, peněžní společnosti s ručením obmezeným, spořitelny, spolkové záložny, úvěrní společenstva, peněžní podniky, jejich revisní orgány a svazy.

Ministru financí přísluší nejen — jak tomu bylo dosud — pouze formální dohled na dodržování právních předpisů peněžními ústavami, podniky a jejich svazy, nýbrž náleží mu i péče o to, aby hospodaření těchto ústavů bylo přizpůsobeno potřebám celého hospodářství, jakož se mu dává i možnost činiti v zájmu důvěry v peněžnictví nutná sanační opatření. V souvislosti s tím umožňuje nařízení hospodářsky rozumnou novou úpravu starých sanačních závazků.

Dotčené nařízení přejímá a vhodně doplňuje dosud platná ustanovení, jež sledují plánovité usměrnění nových přírůstků v řadách peněžních ústavů a peněžních podniků. Povolení ministerstva financí podléhá nejen zřízení nových peněžních ústavů a podniků, zřízení pobočných závodů anebo přenesení sídla peněžního ústavu a podniku nebo jejich pobočného závodu, jak tomu bylo dosud, nýbrž tohoto povolení je nyní třeba i ke změně právní formy peněžního ústavu a podniku a k jeho splynutí s jiným ústavem nebo podnikem. Účelem bylo postihnouti i tyto změny, které na rozsah a způsob provozu obchodů ústavem mají začasto nemalý vliv. Za účelem možnosti sledování evidence a regulace nabytí podstatného vlivu peněžního ústavu, podniku nebo svazu na akciovou banku je bez povolení ministerstva financí peněžním ústavům, podnikům nebo svazům zakázáno nabytí přímo nebo i prostřednictvím třetí osoby účasti vyšší než 10% akciového kapitálu na akciové bance.

V souvislosti s dohledem, jež ministr financí vykonává na peněžní ústavy, peněžní podniky a jejich svazy, zmocňuje se ministr financí, aby stanovil ve srozumění s Národní bankou pro Čechy a Moravu v Praze a po slyšení Ústředního svazu peněžnictví směrnice pro provádění revisí u peněžních ústavů, podniků a jejich svazů, pro jejich bilancování a udržování náležité pohotovosti a pro poměr závazků k vlastnímu kapitálu, jakož i pro výši a povahu držby cenných papírů, zjevů to, které jsou s likviditou ústavu v těsné spojitosti. Dále jsou zmíněné ústavy povinny — jak tomu bylo již dosud — podle směrnic stanovených ministrem financí předkládati souborné výkazy a zprávy o svém hospodářském stavu a ukládati volné prostředky tak, aby jich mohlo býti co nejučelněji využito k ukojení naléhavých potřeb, jichž vyžaduje obecný zájem hospodářský. Ministr financí je též oprávněn stanoviti po slyšení Národní banky a Ústředního svazu peněžnictví zásady upravující soutěž v oboru peněžnictví, což dosud příslušelo Poradnímu sboru ve věcech peněžnictví, a stanoviti náležitě znění firem v oboru peněžnictví.

Ministr financí může v dohodě s Národní bankou vydati předpisy upravující styk bez hotových. Rovněž může zříditi centrálu, která bude míti za úkol zprostředkovati bezpeněžní styk mezi pe-

něžními ústavy k ní přidruženými. Pokud peněžní ústavy již žirový styk zprostředkují, může tuto jejich činnost omezit nebo i zakázat.

Nové nařízení přináší však i ustanovení upravující individuální dohled ministra financí ve věcech peněžních ústavů, podniků a jejich svazů.

Z tohoto hlediska může ministr financí přikázat ústavu, aby mu předložil svou rozvahu a účet ztráty a zisku, aby mu podal zprávu o určitých, ústavu se týkajících záležitostech, může u ústavu provést revizi příslušným revisním orgánem, orgány Národní banky nebo orgány vlastními a učinit potřebná opatření, aby zjištěné nepřístojnosti byly odklizeny. Za účelem provádění dohledu může ministerstvo financí ustanovit ústavu vládního komisaře a, nevyhoví-li ústav přes opětovné vyzvání určitým příkazům, důvěrníka nebo i zvláštní dvou až tříčlennou komisi.

Podobně, jak tomu bylo již dosud, zmocňuje nařízení ministra financí, aby přikázal ústavu, aby provedl reorganizační a úsporná opatření, aby splynul s ústavem jiným nebo aby vstoupil v likvidaci. Nově umožňuje se provést snížení vysoké personální režie u ústavu, proti němuž právě zmíněný příkaz směřuje.

Při výkonu nastíněné pravomoci má podle tohoto nařízení dojíti v obsáhlé míře ke spolupráci s odbornými organizacemi peněžnictví, zejména s Ústředním svazem peněžnictví pro Čechy a Moravu a Národní bankou pro Čechy a Moravu v Praze. Vedle toho může ministr financí svolat před řešením zvláště závažných otázek poradní výbor. Předsedou tohoto výboru bude zástupce Národní banky a další jeho členové bude si ministr financí voliti z nejdůležitějších skupin peněžnictví. V souvislosti s tím se zrušuje Poradní sbor ve věcech peněžnictví a Ústřední smírčí orgán.

Jak je z vylíčeného patrné, doznává pravomoc ministerstva financí v oboru peněžnictví v některých směrech rozšíření a prohloubení. Děje se tak za tím účelem, aby na osvědčených solidních základech, na nichž naše peněžnictví spočívá, mohlo býti úspěšně dále budováno. Tento úzký vztah ministerstva financí k peněžnictví nesleduje zejména účelů fiskálních, což dochází i jasněho výrazu na několika místech nařízení, kde se výslovně zakazuje, aby poznatků, jichž nabudou o peněžních ústavech a jejich zakaznících úřední činitelé při provádění tohoto nařízení, smělo býti použito pro účely berní. Toto vládní nařízení tvoří nyní základní normu v oboru peněžnictví.

Zároveň s touto normou vyšlo vládní nařízení o povinné organizaci peněžnictví, jimž se u nás provádí první povinná organizace peněžnictví a to po vzoru říšského podobně, jak je tomu u nás již u průmyslu, obchodu, řemesla, dopravy a cizineckého ruchu.

Vzorem pro toto nařízení zde bylo vládní nařízení č. 168/1939 Sb., o organické výstavbě hospodářství, a k němu vydané prováděcí předpisy, zejména nařízení ministra obchodu č. 197/1939 Sb. a č. 451/1940 Sb., jakož i říšský zákon vydaný k přípravě organické výstavby německého hospodářství ze dne 27. února 1934, RGBI. I, str. 185, a první prováděcí nařízení k tomuto zákonu ze dne 27. listopadu 1934, RGBI. I, str. 1194.

V základních rysech přidržuje se nařízení zmíněných vzorů, pouze v některých jednotlivostech se od nich liší.

Působnost, která byla při organisování průmyslu vyhrazena ministru obchodu, přísluší podle tohoto vládního nařízení ve shodě s platným právem ministru financí.

V úvodním oddílu stanoví se věcný dosah nařízení. Pod pojem »peněžnictví« spadájí peněžní ústavy, peněžní podniky a jejich revisní svazy, jakož i obchodní dohodci v cenných papírech a jiných peněžitých hodnotách. Pochybné případy rozhodne ministr financí v dohodě s příslušným ministrem. Pouze Národní banka pro Čechy a Moravu v Praze a Poštovní spořitelna jsou vyňaty z povinné organisace peněžnictví. Pod tuto organisaci spadájí též pobočné (vedlejší) závody na území Protektorátu Čechy a Morava oněch peněžních ústavů a peněžních podniků, jejichž sídlo je mimo území Protektorátu.

Vrcholnou organisací povinné organisace peněžnictví stává se spolek »Ústřední svaz peněžnictví pro Čechy a Moravu«. Člení se na tři hospodářské skupiny: »Soukromé bankovníctví«, »Peněžní ústavy s veřejnými úkoly« a »Úvěrní společenstva«. Tyto hospodářské skupiny dělí se na odborné skupiny a tyto podle potřeby (což bude zejména ve třetí hospodářské skupině praktickým) na odborné podskupiny. Odborné skupiny a odborné podskupiny určí ministr financí vyhláškou ve Sbírce zákonů a nařízení. Ministr financí vymezí též obor působnosti jednotlivých skupin. Od členění územního bylo upuštěno. Skupiny Ústředního svazu mohou býti spolky, nebo společenstvy anebo korporacemi veřejného práva.

Ústřední svaz, jak již bylo řečeno, se člení na 3 hospodářské skupiny:

- a) »Soukromé bankovníctví«,
- b) »Peněžní ústavy s veřejnými úkoly« a
- c) »Úvěrní společenstva«.

Tyto hospodářské skupiny tvoří po Ústředním svazu další články povinné organisace. Utvoření dalších hospodářských skupin neb rozdělání dosavadních může se státi nařízením ministra financí.

Do první hospodářské skupiny budou zařazeny akciové banky, společnosti s ručením obmezeným provozující bankovní obchody, peněžní podniky a přísežní sensálové Pražské bursy pro zboží a cenné papíry.

Do druhé hospodářské skupiny budou zařazeny Reeskontní a lombardní ústav, zemské úvěrní ústavy, spořitelny, okresní záložny hospodářské, kontribučenské záložny a kontribučenské fondy.

Do třetí hospodářské skupiny budou zařazeny veškeré záložny, utvořené v právní formě společenstevní nebo spolkové bez ohledu na jejich pojmenování (záložny občanské, zemědělské, živnostenské, dělnické, lidové, kampeličky, raiffeisenky a pod.).

Hospodářské skupiny dělí se na odborné skupiny a tyto podle potřeby na odborné podskupiny. Vytvoření odborných podskupin přijde patrně v úvahu jedině u třetí hospodářské skupiny, ježto dosavadní organisace těchto peněžních ústavů je značně rozčleněna.

Odborné skupiny a odborné podskupiny určí ministr financí a vyhlásí ve Sbírce zákonů a nařízení. Ministr financí může odborné skupiny, které budou určeny, v budoucnu zase zrušiti nebo rozdělit, neb stanoviti další odborné skupiny neb podskupiny, bude-li se toho jevit potřeba. Rovněž vymezí obor působnosti skupin.

Povinná organisace peněžnictví, jak jsem se již zmínil, byla u nás provedena po vzoru říšském. V Říši vrcholnou organizaci peněžnictví je říšská skupina bank (Reichsgruppe Banken). Ta dělí se na šest hospodářských skupin:

1. Wirtschaftsgruppe »Privates Bankgewerbe«, s pěti odbornými skupinami:
 - a) Private Aktienbanken; b) Private Hypothekenbanken; c) Privatbankiers; d) Kursmakler; e) Freie Börsenmakler.
2. Wirtschaftsgruppe »Öffentliche Banken mit Sonderaufgaben«.
3. Wirtschaftsgruppe »Öffentlich-rechtliche Kreditanstalten«.

Odborná skupina: Girozentralen.
4. Wirtschaftsgruppe »Sparkassen«.

Odborná skupina: Öffentliche Bausparkassen.
5. Wirtschaftsgruppe »Kreditgenossenschaften«.

Odborné skupiny: a) Ländliche Kreditgenossenschaften; b) Gewerbliche Kreditgenossenschaften.
6. Wirtschaftsgruppe »Kreditunternehmungen verschiedener Art«.

Odborné skupiny: a) Private Bausparkassen; b) Private Leihhausbetriebe; c) Teilzahlungskreditunternehmungen.

Z toho je patrné, že naše hospodářská skupina »Soukromé bankovníctví« odpovídá říšské hospodářské skupině »Privates Bankgewerbe« a naše hospodářská skupina »Úvěrní společenstva« říšské hospodářské skupině »Kreditgenossenschaften«. Naproti tomu hospodářská skupina peněžních ústavů s veřejnými úkoly odpovídá říšským hospodářským skupinám 2, 3 a 4.

Úkolem nové organisace peněžnictví není vytvořiti za každých okolností organizační složky nové, nýbrž staví pouze střechu na pilířích, které povětšinou budou tvořiti dosavadní svazy peněžních ústavů. Dotčené svazy, pokud vyhovují požadavkům budou přebudovány a začleněny do Ústředního svazu peněžnictví, jako jeho odborné skupiny nebo odborné podskupiny, případně pověřeny vedením těchto skupin.

Ježto jde o organizaci výlučnou, nebude od účinnosti nařízení možno zřizovati nové svazy peněžních ústavů, peněžních podniků a dohodců mimo rámec Ústředního svazu. Ale také stav tomu odporující je třeba uvéstí v soulad s novou úpravou. Proto budou dosavadní svazy a sdružení svazů, které nebude lze zařaditi do skupin Ústředního svazu, zrušeny.

Možnost účinné ingerence veřejné správy je zaručena ustanovením, podle něhož Ústřední svaz i jeho skupiny podléhají dohledu ministra financí podle výše zmíněného vládního nařízení ze dne 13. března 1941, č. 113 Sb., o dohledu a působnosti ministerstva financí v oboru peněžnictví, a podle ustanovení svých stanov.

Ministr financí stanoví povinné členství peněžních ústavů, peněžních podniků, revisních svazů těchto ústavů a podniků a dohodců v jednotlivých skupinách Ústředního svazu.

Ústřední svaz a skupiny mají býti peněžním ústavům a podnikům, jejich revisním svazům a dohodcům nápomocny radou a zastupovati, hájiti a obstarávati jejich společné zájmy, jakož i obstarávati společné úkoly peněžnictví. Při sledování těchto úkolů mohou jim Ústřední svaz a skupiny ukládati určité úkoly a prováděti zkoumání, zda-li se tyto úkoly náležitě plní.

V čele Ústředního svazu a skupin stojí předsednictvo, které se skládá z předsedy a jednoho nebo více jeho náměstků. Na venek jsou však zastoupeny svým předsedou a v případě zaneprázdnění jeho náměstkem. Funkce v předsednictvu je čestná a trvá tři roky. Předsednictvo Ústředního svazu je jmenováno ministrem financí, předsednictvo hospodářské skupiny ministrem financí na návrh předsednictva Ústředního svazu, předsednictvo odborných skupin předsednictvem Ústředního svazu a předsednictvo odborné podskupiny předsednictvem hospodářské skupiny.

Rozpočet sestavuje předsednictvo, které též rozvrhuje potřebnou úhradu nákladů rozpočtu na jednotlivé skupiny a to úměrně tak, aby příspěvky byly pro členy únosné. Hospodaření Ústředního svazu a jeho skupin musí býti co nejúspornější a hospodárné.

Předsednictvo Ústředního svazu, jakož i jeho skupin, vydají stanovy, případně stanovy svazů, které ministr financí uzná za skupiny nebo které pověří jich vedením, přizpůsobí tomuto nařízení. Stanovy i jejich změny schvaluje ministerstvo financí.

Běžné záležitosti Ústředního svazu jakož i skupin obstarává sekretariát, zřízený příslušným předsednictvem.

Dalším orgánem Ústředního svazu a skupin je poradní sbor, který je ve skutečnosti kontrolním orgánem, pokud jde o hospodaření Ústředního svazu a skupin. Tvoří jej vždy předsednictvo skupiny bezprostředně podřaděné. Do poradního sboru mohou býti předsednictvem povolány osoby další, souhlasí-li s tím bezprostředně nadřaděná skupina. U Ústředního svazu se tu vyžaduje souhlas ministerstva financí. Funkce členů poradního sboru je čestná a trvá tak dlouho, jak trvá členství předsednictev, jehož jsou členy. U Ústředního svazu udílí poradní sbor předsednictvu absolutorium a usnází se na tom, požívá-li předsednictvo důvěry. U skupin Ústředního svazu uděluje předsednictvu absolutorium rovněž poradní sbor, pokud skupina má více než 200 členů a tudíž nekoná členského shromáždění. Pokud skupina má méně než 200 členů udílí předsednictvu absolutorium členské shromáždění.

Poradní sbor musí býti dále slyšen před důležitými opatřeními předsednictva, zvláště v těchto případech:

- a) před sestavením rozpočtu,
- b) před stanovením příspěvků,
- c) před nabytím nemovitého majetku a před jinými majetkoprávními jednáními, jež se pohybují mimo rámec běžné a obvyklé činnosti, jakož i

d) před vydáním nebo změnou stanov.

Výpočet případů uvedených od a) až d) je pouze příkladný.

Není-li poradní sbor v těchto případech slyšen, bylo by zastávati názor, že jednání předsednictva je neplatné. Stejně tak, jestliže předsednictvo provede jednání proti vůli poradního sboru, aniž by si vyžádalo souhlas nadřaděné skupiny, resp. ministerstva financí. V případech uvedených ad a) až d) musí býti vždy slyšen celý poradní sbor, nikoliv jen užší poradní sbor, byl-li snad zřízen: Členské shromáždění, jež konají jen ty skupiny, které nemají více než 200 členů, musí se konati během 6 měsíců po skončeném správním roku. Jest na něm podati zprávu a provést rozpravu o činnosti a finančním stavu. Zprávu o činnosti podává členskému shromáždění předsednictvo. Zprávu o finančním stavu podává poradní sbor, což plyne z povahy poradního sboru, jakožto kontrolního orgánu. Poradnímu sboru bude též příslušet, aby navrhl udělení absolutoria předsednictvu. Hlasování děje se zdvižením ruky. Rozhoduje absolutní většina. Jen o návrhu na projev důvěry hlasuje se lístky, tajně. Průběh členského shromáždění musí býti zachycen v protokolu, který podepíše předseda a jím ustanovený zapisovatel.

Podle dotčeného nařízení může ministr financí slučovati, měniti nebo rušiti skupiny a nově vymezovati obor jejich působnosti. Učiní tak vyhláškou ve Sbírce zákonů a nařízení.

Ministr financí je dále zmocněn, aby se souhlasem předsedy vlády vydal předpisy nutné k provedení tohoto nařízení.

Jak je z vylíčeného patrné, nedochází provedením povinné organizace v tomto hospodářském úseku v podstatě k ničemu novému. Od roku 1933 existovala již vrcholná organizace peněžnictví v Poradním sboru ve věcech peněžnictví. Novotou je zavedení povinného členství peněžních ústavů, podniků a obchodních dohodců v cenných papírech a jiných peněžitých hodnotách v jednotlivých organizačních složkách Ústředního svazu. Dotud bylo členství peněžních ústavů a podniků v jejich revisních a zájmových svazech, až na určité výjimky, jako u spořitelien a okresních záložen hospodářských a pokud jde o členství akciových bank v Revisní jednotě bank, pouze dobrovolné.

Tato nová normativní úprava našeho peněžnictví jistě přispěje k tomu, aby tento důležitý sektor našeho hospodářství v zájmu obecného prospěchu hospodářství splnil veškeré úkoly, které jsou nebo budou mu uloženy.

Zemské desky české před r. 1541.

K 400. výročí jejich požáru.

Dr. František Čáda.

Požár, který dne 2. června 1541 zachvátil kolem třetí hodiny odpolední Malou Stranu a rozšířil se až na Hradčany a královský hrad, lze přirovnati rozsahem k největším novodobým zkázám, které